

Udskriftsdato: 3. januar 2026

VEJ nr 9319 af 26/06/2009 (Historisk)

Vejledning om specialundervisning i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder

Ministerium: Børne- og Undervisningsministeriet

Journalnummer: Undervisningsmin., j.nr. 140.05C.021

Vejledning om specialundervisning i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder

Kapitel 1

Indledning

Børn, der af de sociale myndigheder er henvist til et dagbehandlingstilbud, eller som er anbragt uden for hjemmet i et anbringelsessted for børn og unge, er omfattet af folkeskolelovens regler. Det betyder, at den kommune, hvor børnene opholder sig, er forpligtet til at give disse børn undervisningstilbud i henhold til folkeskolelovens regler herom. Som en særlig undervisningsmæssig foranstaltning kan disse børn undervises i dagbehandlingstilbuddet eller i anbringelsesstedet, såfremt der er behov herfor. I så fald skal undervisningen etableres i henhold til folkeskolelovens regler om specialundervisning.

Kapitel 2

Skolegang for børn i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder

Når et barn henvises af de kommunale sociale myndigheder til et dagbehandlingstilbud eller anbringes i et anbringelsessted, skal kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen tage stilling til barnets skolegang.

Hvis kommunalbestyrelsen vurderer, at barnet ikke har behov for specialundervisning, skal barnet indskrives i folkeskolen. Det samme gælder, hvis barnet har behov for specialundervisning, der kan opfyldes i forbindelse med undervisning i en almindelig klasse med støtte, i en kommunal specialklasse eller i en kommunal specialske.

Som det fremgår af forarbejderne til lov nr. 412 af 26. juni 1998 (lovforslag nr. L 14, Folketinget 1997-98 (2. samling)), er det kun børn, der har så store vanskeligheder, at det i kortere eller længere tid vil være mest hensigtsmæssigt at undervise dem i deres anbringelsessted, der kan henvises til specialundervisning i anbringelsesstedet. Det samme gælder børn, der er henvist til et dagbehandlingstilbud.

Det fremgår af § 69, stk. 1, i lov om social service, at kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om valg af konkret anbringelsessted i overensstemmelse med handleplanen, jf. § 140 i lov om social service. Samtidig med valg af anbringelsessted skal der tages stilling til barnets eller den unges skolegang. Er anbringelsesstedet beliggende i en anden kommune end barnets eller den unges opholdskommune, har opholdskommunen pligt til at underrette den stedlige kommune forud for anbringelsen.

I de tilfælde, hvor barnet er anbragt i en anden kommune end den anbringende, forudsættes det, at der etableres et samarbejde mellem de sociale myndigheder og skolemyndighederne i den anbringende kommune og skolemyndighederne i beliggenhedskommunen.

Det skal i denne forbindelse understreges, at det er kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen (i praksis skolemyndighederne), der har kompetencen til at træffe afgørelse om barnets skolegang.

Det er også kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen, der har ansvaret for, at det anbragte barn får et skoletilbud umiddelbart efter anbringelsen, eventuelt ved iværksættelse af enkeltmandsundervisning som en midlertidig løsning.

Kapitel 3

Indgåelse af overenskomster m.v.

Det fremgår af forarbejderne til lov nr. 412 af 26. juni 1998, at henvisning af børn og unge til specialundervisning i et dagbehandlingstilbud forudsætter, at der mellem kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen og dagbehandlingstilbuddet på forhånd er indgået en overenskomst om dagbehand-

lingstilbuddets generelle egnethed til at varetage specialundervisning af børn. Det samme gælder for henvisninger til anbringelsessteder, der er oprettet eller godkendt efter lov om social service.

De nærmere regler om overenskomsterne er fastsat i bekendtgørelse nr. 1373 af 15. december 2005 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, der er ændret ved bekendtgørelse nr. 719 af 1. juli 2008 og bekendtgørelse nr. 588 af 24. juni 2009.

Efter bekendtgørelsens § 18, stk. 1, skal overenskomsten mindst omfatte følgende:

- Læse- og timeplaner.
- Personalets kvalifikationer.
- Tilsynsfunktionen og dens indhold.
- Den pædagogisk-psykologiske betjening.
- Budgettet for undervisningen og aflæggelse af regnskab.
- Registrering og indberetning til kommunalbestyrelsen af magtanvendelse over for elever.

Følgende anbringelsessteder og dagbehandlingstilbud kan varetage specialundervisning efter folkeskolelovens § 22, stk. 5:

- Socialpædagogiske opholdssteder, der er godkendt i henhold til § 142, stk. 5, i lov om social service.
- Døgninstitutioner, der er oprettet eller godkendt i henhold til § 67 i lov om social service.
- Dagbehandlingstilbud. Oprettelse og drift af dagbehandlingstilbud er ikke omfattet af servicelovens bestemmelser. Henvisning af børn til dagbehandlingstilbud kan imidlertid ske efter servicelovens regler om iværksættelse af foranstaltninger, jf. § 52, stk. 3, nr. 1 og 3, i lov om social service

Opmærksomheden henledes på, at regionale anbringelsessteder, der er oprettet eller godkendt i henhold til lov om social service, også er omfattet af bestemmelserne i folkeskolelovens § 22, stk. 5. Der skal derfor på samme måde som for de private anbringelsessteder indgås overenskomst om anbringelsesstedets generelle egnethed til at varetage specialundervisning af børn, før der kan foretages henvisning af et barn til specialundervisning i anbringelsesstedet.

Der skal derimod ikke indgås overenskomster med anmeldte frie grundskoler, herunder frie grundskoler med kostafdeling, godkendte efterskoler, godkendte husholdningsskoler og godkendte håndarbejdsskoler, der efter lov om social service er godkendt som anbringelsessteder, jf. folkeskolelovens § 22, stk. 6, 2. pkt. Disse skoler er i forvejen undergivet kravet om, at undervisningen skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Ud over de nævnte områder i specialundervisningsbekendtgørelsens § 18, stk. 1, kan det anbefales, at overenskomsten indeholder følgende:

- Opsigelsesvarsel for overenskomsten.
- Betalingsforpligtelsens ophør, når barnet ikke længere modtager specialundervisningen. Det kan fx fastsættes i overenskomsten, at betalingsforpligtelsen ophører med udgangen af den måned, hvor barnet ikke længere modtager specialundervisning.
- Proceduren i forbindelse med aflæggelse af folkeskolens afgangsprøver og 10. klasse-prøver, herunder hvor prøverne skal finde sted.
- Kommunalbestyrelsens inddragelse ved elevers fritagelse for test og fag.
- Indberetning af elevers fravær fra undervisningen.

Opsigelsesvarslet fastsættes efter aftale mellem parterne. Det kan anbefales at lade overenskomsten gælde indtil videre, dog således at overenskomsten tages op med henblik på revision for det kommende skoleår.

Opsiges overenskomsten, bortfalder institutionens ret til at varetage undervisningsopgaver. I så fald skal kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen sikre, at de undervisningspligtige børn på institutionen enten undervises i folkeskolen eller får en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Det kan desuden anbefales, at omfanget af den pædagogisk-psykologiske betjening af dagbehandlingstilbuddet eller anbringelsesstedet uddybes i overenskomsten, således at der ikke senere opstår tvivl herom.

For så vidt angår den konkrete visitation af barnet til specialundervisning i dagbehandlingstilbuddet eller i anbringelsesstedet skal denne ske efter reglerne i kapitel 2 i specialundervisningsbekendtgørelsen.

Kapitel 4

De gældende regler for specialundervisning i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder

Det fremgår af forarbejderne til lov nr. 412 af 26. juni 1998, at »Folkeskolens regelsæt om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand angiver grundlaget for dette undervisningsområde.«

De gældende regler om specialundervisning m.v. er fastsat i bekendtgørelse nr. 1373 af 15. december 2005, der er ændret ved bekendtgørelse nr. 719 af 1. juli 2008 og bekendtgørelse nr. 588 af 24. juni 2009.

Undervisningsministeriet skal henlede opmærksomheden på, at der for specialundervisning m.v. i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder kan fastsættes særlige timeplaner. Der kan endvidere udarbejdes særlige læseplaner. Planerne skal omfatte de fag, der er nævnt i folkeskolelovens § 5, stk. 1-4, § 19 c, stk. 2, og § 19 d, stk. 2 og 4. Undervisningen kan dog gives eleverne på andre klassetrin end nævnt i de anførte bestemmelser. Der henvises herved til § 11, stk. 1 og 2, i specialundervisningsbekendtgørelsen.

Dette betyder, at eleverne skal have alle de fag, som fremgår af de nævnte bestemmelser i folkeskoleloven.

Hvis en elev har usædvanligt store vanskeligheder i et fag, således at det ikke skønnes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i faget, kan eleven med forældrenes samtykke fritages for undervisning i dette fag, dog ikke for så vidt angår dansk og matematik. Afgørelse herom træffes af institutionens leder på grundlag af en pædagogisk-psykologisk vurdering. Det er en betingelse, at eleven får anden undervisning i timerne for det pågældende fag, jf. § 13 i specialundervisningsbekendtgørelsen.

I denne forbindelse skal der også henvises til § 11, stk. 5, i specialundervisningsbekendtgørelsen, hvorefter elever på 8.-10. klassetrin i en længere periode kan udsendes i arbejdspraktik i virksomheder.

Timetal m.v.

Det er fastsat i folkeskolelovens § 16, stk. 1, at undervisningsministeren fastsætter et mindste antal årlige undervisningstimer for eleverne opgjort samlet for flere klassetrin og inden for fagblokke. Disse regler er fastsat i bekendtgørelse nr. 1131 af 15. november 2006 om undervisningstimetal i folkeskolen for skoleårene 2006/07-2010/11 samt efterfølgende skoleår.

For skoleåret 2008/2009 er det samlede mindste antal undervisningstimer følgende:

- 1.-3. klassetrin 2150 undervisningstimer
- 4.-6. klassetrin 2230 undervisningstimer
- 7.-9. klassetrin 2520 undervisningstimer

Det mindste antal undervisningstimer udgør 600 undervisningstimer for børnehaveklassen og 840 undervisningstimer for helårsforløb i 10. klasse.

Ved fastlæggelse af undervisningstiden regnes 60 minutters undervisning for én undervisningstime.

Efter § 11, stk. 3, i specialundervisningsbekendtgørelsen kan kommunalbestyrelsen tillade, at det fastsatte mindste antal undervisningstimer fraviges af hensyn til en befordringsordning, der er fælles for flere klassetrin, men således, at timetallet på et eller flere højere klassetrin kan være lavere end angivet i bekendtgørelsen mod, at timetallet forhøjes tilsvarende på et eller flere lavere klassetrin.

Test

Som led i den løbende evaluering af undervisningen skal elever, der er henvist til specialundervisning i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder, også deltage i folkeskolens test. De gældende regler er

fastsat i bekendtgørelse nr. 1157 af 24. oktober 2006 om anvendelse af test i folkeskolen m.v. Bekendtgørelsen er ændret ved bekendtgørelse nr. 52 af 1. februar 2008.

Elever med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse eller med andre specifikke vanskeligheder samt tosprogede elever med utilstrækkelige danskundskaber skal tilbydes de hjælpemidler, som de på grund af deres specifikke vanskeligheder anvender i den daglige undervisning, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 1.

Der er også mulighed for, at institutionens leder kan fritage en elev for at gennemføre én eller flere af testene, hvis eleven på grund af betydelig funktionsnedsættelse eller utilstrækkelige danskundskaber vurderes ikke at ville kunne gennemføre testen med et resultat, der kan bidrage til den løbende evaluering. De nærmere regler herom fremgår af bekendtgørelsens § 6, stk. 2, og bilag 2 til bekendtgørelsen.

Endvidere fremgår det af bekendtgørelsens § 2, stk. 4, at for dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder beslutter kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen, hvor afviklingen af test skal finde sted. Kommunalbestyrelsen skal desuden påse, at der på det pågældende dagbehandlingstilbud eller anbringelsessted er de fornødne rammer for, at behandling af personoplysninger kan ske i overensstemmelse med lov om behandling af personoplysninger, samt at formidling af testresultater sker i overensstemmelse med § 4 i bekendtgørelsen.

Folkeskolens afgangsprøver og 10. klasse-prøver

Ved afslutningen af undervisningen i 9. klasse aflægger elever, der er henvist til specialundervisning i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder, folkeskolens afgangsprøver. Elever i 10. klasse kan indstille sig til 10. klasse-prøver eller indstille sig til en eller flere af folkeskolens afgangsprøver.

De gældende regler fremgår af bekendtgørelse nr. 351 af 19. maj 2005 om prøver og eksamen i folkeskolen og i de almene og studieforberegende ungdoms- og voksenuddannelser. Bekendtgørelsen er senest ændret ved bekendtgørelse nr. 720 af 2. juli 2008.

Efter bekendtgørelsens § 17 kan den prøveafholdende skoles leder tilbyde særlige prøvevilkår ved folkeskolens afgangsprøver og 10. klasse-prøver til elever med psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse eller med andre specifikke vanskeligheder, når dette er nødvendigt for at ligestille disse elever med andre i prøvesituationen. Det er en forudsætning, at der med tilbuddet ikke sker ændring af prøvens niveau. De nærmere regler om elever med særlige behov ved folkeskolens afsluttende prøver fremgår af bilag 3 til bekendtgørelsen.

Der er efter bekendtgørelsens § 17 a også mulighed for, at elever, for hvem prøveafleggelse ved folkeskolens afgangsprøver på grund af betydelig funktionsnedsættelse eller utilstrækkelige danskundskaber ikke skønnes hensigtsmæssig, kan fritages for at aflægge folkeskolens obligatoriske afgangsprøver. Fritagelse kan omfatte en eller flere prøver eller delprøver. Beslutningen træffes af den prøveafholdende skoles leder på baggrund af en pædagogisk-psykologisk vurdering sammen med eleven efter samråd med elevens forældre. De nærmere regler om fritagelse for prøveafleggelse fremgår af bilag 4 til bekendtgørelsen.

Opmærksomheden henledes på, at det fremgår af forarbejderne til lov nr. 412 af 26. juni 1998, at indgåelse af overenskomst med et dagbehandlingstilbud eller et anbringelsessted ikke indebærer, at der dermed tildeles institutionen ret til at afholde folkeskolens afgangsprøver eller 10. klasse-prøver.

Kommunalbestyrelsen må derfor sørge for, at elever, der er henvist til specialundervisning i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder, kan aflægge folkeskolens afgangsprøver og 10. klasse-prøver på en folkeskole, hvor skolens leder har prøveret.

Der er dog intet til hinder for, at kommunalbestyrelsen kan beslutte at tilrettelægge folkeskolens afgangsprøver og 10. klasse-prøver i dagbehandlingstilbuddet eller anbringelsesstedet.

Opmærksomheden henledes på, at ministeriet forventer, at der med virkning fra den 1. august 2009 vil blive udsendt en ny prøvebekendtgørelse.

Lærerpersonalets kvalifikationer

Det fremgår af forarbejderne til lov nr. 412 af 26. juni 1998, at også andre end seminarieuddannede lærere kan forestå dele af specialundervisningen i et dagbehandlingstilbud eller i et anbringelsessted.

Som følge heraf skal der i overenskomsten mellem kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen og dagbehandlingstilbuddet/anbringelsesstedet være en oversigt over og en beskrivelse af det undervisende personales kvalifikationer og erfaringer.

Der er fastsat regler om lærerpersonalets kvalifikationer i specialundervisningsbekendtgørelsens § 17, stk. 3.

Magtanvendelse

Legemlig straf ikke må anvendes. For at afværge, at elever øver vold mod sig selv eller andre eller ødelægger eller beskadiger ting, kan der anvendes magt i nødvendigt omfang.

Ministeriet skal i denne forbindelse gøre opmærksom på, at der i overenskomsten mellem kommunalbestyrelsen og dagbehandlingstilbuddet/anbringelsesstedet skal tages stilling til, hvordan registrering og indberetning af magtanvendelse over for elever skal finde sted, jf. § 18, stk. 1, nr. 6, i specialundervisningsbekendtgørelsen.

Kapitel 5

Kommunalbestyrelsens tilsyn med specialundervisningen i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder

Det fremgår af § 18, stk. 1, nr. 3, i specialundervisningsbekendtgørelsen, at overenskomsten mellem kommunalbestyrelsen og dagbehandlingstilbuddet eller anbringelsesstedet skal indeholde bestemmelser om tilsynsfunktionen og dens indhold.

Det skal derfor fremgå af overenskomsten, hvorledes beliggenhedskommunen udøver sin tilsynsforpligtelse, herunder hvilke personer der varetager tilsynsopgaven for kommunalbestyrelsen. Det skal i denne forbindelse blandt andet sikres, at de tilsynsførende har adgang til at overvære undervisningen.

Det er kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen, der har ansvaret for, at undervisningen står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, jf. folkeskolelovens § 40, stk. 1, 1. pkt., og § 18, stk. 2, i specialundervisningsbekendtgørelsen.

Hvis undervisningen ikke står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, kan undervisningen i det pågældende dagbehandlingstilbud eller anbringelsessted ikke fortsætte. Kommunalbestyrelsen må derfor sørge for, at de henviste børn enten undervises i folkeskolen, eller at undervisningspligten opfyldes på anden måde.

Kapitel 6

Klage

Hvis forældre eller andre, der er part i sagen, ikke finder, at specialundervisningen i dagbehandlingstilbuddet eller anbringelsesstedet står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, kan sagen indbringes for kommunalbestyrelsen.

Kapitel 7

Udgifter til specialundervisning i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder

I de tilfælde, hvor barnet er anbragt i en anden kommune end bopælskommunen, kan kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen kræve refusion i henhold til § 1, stk. 2 og 3, i bekendtgørelse nr. 355 af 24. april 2006 om hvilken kommune udgiften til folkeskolens undervisning m.v. endeligt påhviler. Der kan kræves refusion, uanset om barnet undervises i folkeskolen eller modtager specialundervisning i dagbehandlingstilbuddet eller anbringelsesstedet.

Kommunalbestyrelsens krav på refusion omfatter alle udgifter i forbindelse med barnets undervisning, herunder eventuelle udgifter til undervisning i fritiden, til befordring og ophold i skolefritidsordning. Også udgifter til pædagogisk-psykologisk rådgivning, talepædagogisk bistand og udgifter i forbindelse med tilsynet med dagbehandlingstilbuddet/anbringelsesstedet kan indgå i refusionen. Derimod kan kommunens udgifter til administration, fx i forbindelse med indgåelse af overenskomster, ikke medtages i refusionen.

Kapitel 8

Vejledningen fra 1999

Vejledning nr. 83 af 10. juni 1999 om indgåelse af overenskomst om undervisning mellem kommuner/amtskommuner og dagbehandlingstilbud/anbringelsessteder bortfalder.

Undervisningsministeriet, den 26. juni 2009

P.M.V.

E.B.

SVEND ERIK GERTZ

Forslag til standarddisposition til overenskomst om specialundervisning i dagbehandlingstilbud og i anbringelsessteder

Dagbehandlingstilbud/anbringelsessted:

- Navn, adresse, tlf. nr., e-mail
- Leder
- Ejerforhold
- Eventuel bestyrelsesformand
- Generel overenskomst vedrørende den sociale del af dagbehandlingstilbuddet/anbringelsesstedet

Formål:

- Den samlede pædagogiske indsats
- Hvilken målgruppe henvender dagbehandlingstilbuddet/anbringelsestedet sig til

Undervisningsplanen:

- Læseplaner
- Timefordelingsplan
- Uge-, semester- og årsplanlægning
- Undervisningens koordinering med den øvrige pædagogiske indsats

Undervisningspersonale:

- Leder af undervisningen
- Lærere
- Andre medarbejdere

Budget:

- Lønudgifter til leder, lærere og øvrige medarbejdere
- Lokaleudgifter
- Undervisningsmaterialer
- Ekskursioner, lejrskoler, befordring m.v.
- Andre undervisningsrelaterede udgifter

Betalings- og regnskabsforhold:

- Terminer for udbetaling
- Forholdsregler ved ændringer i elevgrundlaget
- Takster
- Regnskabsaflæggelse og revision

Tilsyn:

- Tilsynsførende myndighed
- Den eller de tilsynsførende
- Tilsynets tilrettelæggelse
- Rapportering

Overenskomsten:

- Varighed
- Opsigelse
- Løbende korrektion

Oplysninger om andre relevante forhold:

- Pædagogisk-psykologisk rådgivning
- Test og prøver

- Registrering og indberetning til kommunalbestyrelsen af magtanvendelse over for elever
- Samarbejdet mellem kommunen og dagbehandlingstilbuddet/anbringelsesstedet om undervisningsfaciliteter, materialer, efteruddannelse m.v.

Overenskomstens parter:

- Overenskomsten er indgået mellem
- Underskrifter